

Cronologia Revoluției de la Timișoara din 1989

22 decembrie 1989 – vineri

Centrul orașului este ocupat de protestatari, iar forțele de ordine se retrag. Pe la ora 11,00, rudele celor dispăruți se deplasează la Cimitirul Săracilor, unde începe deshumarea celor de acolo. După fuga lui Nicolae Ceaușescu, liderii represiunii se grăbesc să părăsească Timișoara. Unii rămân pe loc, vor fi arestați în cursul după-amiezii și depuși în arestul Garnizoanei. Ziariștii străini, care așteptau de două zile la frontieră, ajung la Timișoara și sunt conduși la Cimitirul Săracilor. Imaginile terifiante cu cei de acolo vor fi distribuite fără discernământ, apărând astfel cea mai mare eroare mediatică legată de Revoluția română din 1989. Comandanții locali ai Armatei trec de partea poporului, după o săptămână de activitate în echipele de represiune. Seara se deschide focul de către persoane necunoscute, la care răspunde Armata. Începe vânătoria de teroriști. Nu vor fi găsiți, însă vor fi uciși sau răniți mulți timișoreni aflați în stradă sau în casă. Armata este din nou în oraș, tehnica fiind plasată în toate locurile importante. Bucuria și confuzia se amestecă în inimile locuitorilor Timișoarei.

0,00

Generalul Victor Atanasie Stănculescu părăsește Timișoara la bordul unui avion special, având ca destinație Bucureștiul.

4,00

Tipografia a fost preluată de grăniceri de la parașutiști (Milin, 1997, p. 132).

6,00

Sosesc 60 de parașutiști pentru a apăra sediul Comitetului Județean (Popescu, 1989).

6,30

Radu Bălan i-a cerut lui Florea Sofronie ca, din dispoziția lui Ion Coman, împreună cu primarul Petru Moț să ia contact cu revoluționarii din Operă pentru a le cere să cedeze stația de radioamplificare (Rado, 2011, p. 19).

Sergiu Știrbu, directorul Poligrafiei, anunță că vin muncitorii tipografi la lucru (Milin, 1997, p. 132).

7,30

Sergiu Știrbu îi telefonează primarului Petru Moț cerându-i să se furnizeze curent electric Tipografiei. Moț tocmai discuta cu Coman, care a dat ordinul să fie distrusă, cu ranga, rotativa. Știrbu se opune, zicând că e singurul agregat cu care se poate imprima presa. Peste o jumătate de oră, un maior vine la directorul Știrbu al Tipografiei și-l amenință cu pedepse mari dacă se tipărește ceva ilegal acolo (Milin, 1997, p. 133).

8,00

Preotul Stelian Borza vine în Piața Operei. S-a dus direct la intrarea în Operă. Profesorul Ivan I-a invitat să scrie ce dorea să vorbească. A scris vreo 2-3 pagini. Apoi a vorbit de la balcon vreo 20 de minute despre biserică și neam și a rostit Tatăl Nostru (Suciu și Bogdan, 2011, p. 159). Urmează prima slujbă religioasă ortodoxă oficiată de la Balconul Operei (Medeleț și Ziman, 1990, p. 27).

8,48

De la Recaș se anunță că un autobuz, un tractor și alte mașini vin cu cetățeni spre Timișoara (JAO).

8,50

De la Biled vin pe jos spre Timișoara circa 300 de cetățeni (JAO).

9,00

Preotul Ilie Sârbu și preotul Vasile Sechereș (inspector eparhial) au pornit de la Catedrală spre Operă, încadrați de reprezentanți ai FDR. Urcă la balcon. Ștefan Ivan anunță că vine mitropolitul! Ilie Sârbu ia cuvântul, apoi preotul Vasile Sechereș a rostit rugăciunea de dezlegare a morților și o rugăciune pentru odihna sufletelor celor adormiți (Milin, 1990, pp. 167-168).

Ion Coman are o convorbire telefonică cu Nicolae Ceaușescu, care se interesa de situația de la Timișoara (Coman 2, 1990).

Teodor Bulza îi propune lui Radu Bălan să se întâlnească cu liderii revoluționarilor. Acesta refuză, spunând că nu poate părăsi sediul, dar că este alături de ei (Bălan 3, 1990).

9,10

Maiorul Viorel Oancea urcă la balconul Operei și se adresează mulțimii. Ulterior, generalul Ștefan Gușă, locțiitorul ministrului Apărării, l-a amenințat cu închisoarea. Procurorul militar Izdrăescu a venit la sediul unității, pentru a-l reține pe Oancea (Milin, 1990, p. 162).

9,20

Se anunță că 250 de persoane de la Schela de Petrol Șandra vin spre Timișoara (JAO).

9,30

Viorel Sasca, proaspăt eliberat din închisoare, merge la Centrul de Chimie, unde lucra, convinge oamenii, îi încolonează și merg în Piața Operei (Suciu și Bogdan, 2011, p. 247).

10,30

S-a răspândit manifestul Frontului Democratic Român intitulat *A căzut tirania!*, publicat în patru limbi: română, maghiară, germană, sârbă (Medeleț și Ziman, 1990, p. 25).

10,30 – 11,00

Coman discută din nou cu Ceaușescu. Acesta din urmă îi spune că la București situația este gravă și că va pleca, dar că nu știe unde: „Vom încerca să luăm legătura, pentru a continua viața de partid” (Rado, 2013, p. 17).

10,40

În foaierea Operei, comandantul Portului Timișoara îl asigură pe Claudiu Iordache că, în caz de eșec, revoluționarii vor fi transportați cu un șlep în Iugoslavia (Balint, 2007, p. 100).

10,50

Profesorul Radu Ioan Motica aduce textul Rezoluției Adunării Populare din Timișoara, pe care l-a redactat având la bază Rezoluția de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, a lui Vasile Goldiș (Balint, 2007, p. 99).

10,51

Radioul și Televiziunea prezintă conținutul Decretului prezidențial cu privire la instituirea Stării de Necesitate pe întreg teritoriul țării (Duțu, 2010, p. 158).

11,00

Profesorul Ștefan Ivan citește de la balcon Rezoluția, în entuziasmul mulțimii. Rezoluția este tipărită la Tipografia Universității și este răspândită în oraș de profesorul Radu Ioan Motica și Mircea Tonenchi (Balint, 2007, p. 100).

Conducerea FDR hotărăște să trimită o delegație la Arad. Se pleacă cu două mașini mari de transport și o Dacie 1300. Acolo va informa mulțimea despre evenimentele din Timișoara, că s-a format un partid politic și se citește proclamația acestuia (Balint, 2007, p. 100).

În fața noii situații politice din Timișoara, unde populația a ieșit din nou pe străzi, autoritățile locale anulează planul de capturare a liderilor revoluționarilor, acțiune prevăzută a avea loc în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989 (Duțu, 2010, p. 157).

11,30

Generalul Nuță ordonă ca 15-16 reținuți din arestul Miliției să fie duși la frontieră și a vorbit cu șeful de stat major al Brigăzii de Grăniceri în acest sens (Rado, 2013, p. 80).

11,50

Trupurile în descompunere a 19 persoane (femei, bărbați și copii) sunt deshumate din câteva morminte din Cimitirul Săracilor. Se va declanșa una dintre cele mai mari controverse mediatice, cadavrele fiind prezentate de presa din întreaga lume ca dovezi ale atrocităților comise de forțele de represiune ale regimului comunist. Ulterior, se va dovedi că nu există nicio legătură, decedații din Cimitirul Săracilor fiind persoane de condiție modestă, înhumate acolo înainte de declanșarea evenimentelor revoluționare (Bălan, 2011, p. 21).

12,00

Radu Bălan părăsește Comitetul Județean de Partid (Rado, 2011, p. 19). Bălan ajunge la Operă, unde îi felicită pe liderii aflați acolo. Anunțul fugii lui Ceaușescu i-a prins în timpul întâlnirii (Bălan 3, 1990).

12,06

Nicolae și Elena Ceaușescu părăsesc sediul Comitetului Central din București cu un elicopter (Duțu, 2010, p. 162).

12,45

Locotenent-colonel Constantin Zeca este numit la conducerea Garnizoanei Timișoara de către general-maior Ștefan Gușă (Teodorescu, 1992, p. 136).

12,50

Lt.-col. Constantin Zeca declară în fața a peste 100.000 de manifestanți că Armata este a poporului, militarii sunt fiii poporului, Armata are aceleași interese și salută victoria revoluției în întreaga țară. În Consiliul Frontului Democrat(ic) Român sunt cooptați 11 ofițeri (Duțu, 2010, p. 165).

13,00

Radio Timișoara Liberă intră în undă și emite după cei cinci ani cât a fost închis. Majoritatea foștilor colegi s-au întors instantaneu la redacție și și-au reluat atribuțiile în organizarea activității (Suciu și Bogdan, 2011, p. 506). Primele cuvinte pe care George Balica le-a rostit pe post au fost: „Aici Radio Timișoara Liberă. După cinci ani de tăcere, impusă de dictator, Radio Timișoara își reia activitatea. Până la un buletin de știri, vă invităm să ascultați muzică populară” (Suciu și Bogdan, 2011, p. 510).

Generalul Macri îi cere un pistol lui Atudoroaie, dar acesta îl refuză, deoarece predase armamentul (Rado, 2013, p. 161).

13,10

Marius Mioc sare din duba închisorii pe strada Drubeta, din cartierul Fratelia. Află de fuga lui Ceaușescu și nu îi mai este teamă că va fi împușcat (Suciu și Bogdan, 2011, p. 266).

Adrian Kali, deși proaspăt operat, pleacă din spitalul de la Pădurea Verde să vadă ce e în oraș și la Spitalul Județean după medicamente (Suciu și Bogdan, 2011, p. 44).

13,30

O parte din revoluționari merge să preia arhivele Ministerului de Interne, intră în clădirea Inspectoratului MI, apoi în sediul Securității. Ofițerii aflați aici au fost arestați. Din ordinul generalului Nuță se distrusese la sediul MI aparatură tehnică și documentele serviciului tehnic, alte dosare importante (Balint, 2007, pp. 100-101).

Ion Coman pleacă împreună cu Cornel Pacoste spre Aeroportul Timișoara. După ce-l anunțase pe colonelul Rotariu că vin spre el, plecând pe jos și-au dat seama că nu au actele la ei și au hotărât să meargă la prima gară. La gara Remetea Mare au fost reținuți de patru persoane și au fost predați Frontului Democratic Român din Timișoara. După o oră, au fost transferați la Garnizoană (Coman 2, 1990).

Nemulțumiți de degringolada din Operă, Savu, Bulza și Boieru (ultimii doi, de la ziarul Drapelul Roșu) decid să-l aducă pe Radu Bălan aici pentru a pune ordine în activitățile ce urmau a fi desfășurate. Radu Bălan vorbește oamenilor de la balcon, este aclamat. Apoi, acesta revine la redacția ziarului Drapelul Roșu, de unde cere directorilor de instituții economice ca activitatea să continue pentru a putea da oamenilor curent electric și căldură, unitățile de

desfacere să funcționeze normal (Balint, 2007, p. 101).

14,00

Lt.-col. Gabriel Anastasiu și alți ofițeri de Securitate rămași în sediu procedează la predarea inventarului către Armată și revoluționari (Rado, 2013, p. 119).

15,30 – 16,00

Lt.-col. Gheorghe Atudoroaie, fost adjunct al șefului Securității Timiș, este solicitat de reprezentantul Frontului Democratic să meargă însoțit de un medic și un muncitor la Casa de Apă din cartierul Plopi pentru a verifica calitatea apei, întrucât erau informații că ar fi otrăvită (Rado, 2013, p. 167).

16,00

Cadrele de Miliție și Securitate reținute la Inspectoratul Timiș al Ministerului de Interne sunt transportate cu un autocamion al Armatei, asigurat de militari, la Garnizoană (Rado, 2013, p. 119).

16,30

Se formează o delegație care să plece la București. Este alcătuită din Constantin Ghica, Viorel Florescu, Lorin Fortuna, Grui Săsăran, Tudorin Burlacu. La aeroport află cu neplăcere că în același avion vor zbura alături de generalii Nuță și Mihalea. Zboară la Arad, deoarece ruta București era nesigură din cauza situației de pe aeroportul din București. De la Arad, Fortuna revine cu un grup de maghiari care veneau cu ajutoare (Balint, 2007, p. 102).

18,30

Fortuna sosește la timp pentru a dejuca o încercare de confiscare a conducerii de către fostul prim-secretar de la județ (Oșca, 2011, p. 210).

Piața e plină de lume, în pofida chemărilor lui Claudiu Iordache de a fi părăsită (Balint, 2007, p. 102).

19,00

În Timișoara se fac auzite focuri de armă, întâi în apropierea Pieței Operei, acolo unde se derulau principalele evenimente revoluționare, apoi și în alte locuri din oraș. Cu această ocazie, se vorbește pentru prima dată de acțiunile grupurilor de teroriști (D 308/P/2000).

19,26

Este transmis ordinul Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului de a se deschide focul împotriva tuturor țintelor aeriene nenotificate, apărute în apropierea Timișoarei (Sava și Monac, 2001).

20,20

Lt.-col. Constantin Zeca ordonă ca zece tancuri de la unitatea militară de la Giroc să ocupe poziții de luptă în centrul Timișoarei (D 308/P/2000).

20,30

În Piața Libertății se aud focuri de arme automate, care nu erau specifice armatei. Rănirea gravă a lui Gheorghe Lungu și a prietenului său Ștefan Horvath. Se trage dinspre Muzeu, din podul clădirilor. Deși clădirea Operei era foarte bine luminată, nu este atinsă de niciun glonte (Balint, 2007, p. 103).

Multe persoane părăsesc clădirea Operei. Rămân pe loc Claudiu Iordache, Dan Mândrilă, Ioan Curuțiu, Sorin Oprea (Balint, 2007, p. 103).

21,00

În fața fabricii Modern se trage dintr-un TAB într-un grup de trei tineri, Ioan Gheți este rănit și dus la Spitalul „Victor Babeș” (Balint, 2007, p. 104).

Se deschide focul asupra clădirii Televiziunii Române din București, devenită cea mai importantă instituție a Revoluției (Scurtu, 2006).

21,30

Sistemul de cercetare prin radiolocație al Diviziei de artilerie antiaeriană din Timișoara este pus în stare de alertă maximă ca urmare a identificării unui număr mare de ținte aeriene care se

deplasau spre granițele României. După ce dispăreau de pe ecranele stațiilor de radiolocație în proximitatea frontierei, acestea apăreau în interior, de regulă în apropierea aerodromurilor, unităților de rachete și artilerie antiaeriană (Duțu, 2010, p. 191).

21,50

Comandantul Garnizoanei Timișoara ordonă dislocarea a cinci tancuri în Piața Operei pentru a participa la acțiunea de neutralizare a diversioniștilor din zonă și a contribui la apărarea noii puteri revoluționare, care își stabilise comandamentul în sediul Operei; alte două tancuri sunt plasate în fața Consiliului Județean, iar trei la comandamentul Diviziei Mecanizate. Ulterior, efectivele au fost suplimentate, iar municipiul Timișoara a fost împărțit pe zone de responsabilități militare (Duțu, 2010, p. 193).

22,00

Ion Iliescu citește la Televiziune Decretul-lege prin care este desființat Consiliul de Stat și este demis guvernul. Tot atunci este anunțată înființarea Frontului Salvării Naționale, ca nou organ al puterii de stat (Scurtu, 2006).

22,30

În zona dintre Piața Operei și Muzeul Banatului, în timp ce încerca să legitimizeze doi civili și un militar în costum de parașutist și după ce a tras un foc de armă în plan vertical, pentru ca persoanele respective să se oprească, asupra locotenentului Daniel Dinu s-a deschis focul, fiind rănit în picior (Raport medico-legal colectiv 55, din 11 ianuarie 1990).

23,35

Soldatul Andrei-Liviu Puczi a fost ucis de gloanțe provenite dintr-o rafală, la intersecția bd. Republicii cu str. Paris. Condițiile împușcării sunt neclare (Bălan, 2011, p. 97).

23,40

În Piața Operei din Timișoara se trage asupra unei persoane suspecte, despre care se crede că este un terorist. Cadavrul va fi examinat de cei din garda revoluționară și de militari, asupra lui fiind găsite două jetoane de plastic. Pe cel colorat în roșu era trecut numele lui Nicolae Ceaușescu, iar pe cel verde, al Elenei Ceaușescu. Cadavrul acestui suspect a dispărut fără urmă (Szabo, 2009, pp. 130-131).